

VARHAISKASVATUKSEN LÄÄKEHOIDON TURVALLINEN TOTEUTUS 2020

Palveluntuottaja/Kunta	Hartolan kunta
Laatijat	Päivi Onali, Liisi Tonteri, Riitta Sairanen
Työyksikkö	Varhaiskasvatus
Laatijat	Päivi Onali, Liisi Tonteri, Katri Ulmala
Hyväksymisajankohta	17.7.2020
Hyväksyjä	 Kimmo Kuosmanen Avosairaanhoidon ylilääkäri Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä

Sisällys

1 Johdanto	3
2 Lääkehoidon toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	4
2.1. Yksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma	5
2.2. Kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyö	5
3 Varhaiskasvatushenkilöstön vastuut, velvollisuudet ja työnjako lääkehoidon toteutuksessa	6
3.1. Päiväkodin johtaja / päiväkodin esimies / varhaiskasvatuksen esimies	6
3.2. Lääkehoidon yhdyshenkilö	6
3.3. Lääkkeenantaja	6
3.3.1. Varhaiskasvatuksen työntekijä, jolla on lääkehoidon koulutus	7
3.3.2. Varhaiskasvatuksen työntekijä, jolla ei ole lääkehoidon koulutusta	7
3.4. Määräaikainen henkilöstö	7
3.5. Opiskelija harjoittelijana	7
3.6. Opiskelija (nimikesuojattu) tilapäisesti työntekijänä työsuhteessa	7
3.7. Lääkehoidon vastuulääkäri	7
3.8. Huoltajien rooli (liite 1)	8
4 Osaamisen varmistaminen ja ylläpito	8
4.1. Osaamisen varmistaminen	8
4.2. Lupakäytännöt	8
4.3. Tenttisuoritusten, näyttöjen ja lääkehoitolupien dokumentointi sekä lääkehoitoluvan säilytys	9
4.3. PKV (Pääasiassa keskushermostoon vaikuttava) -lääkehoidon osaamisvaatimukset	11
5 Lääkehuolto	11
5.1. Lääkehoidon toteuttaminen	12
6 Dokumentointi ja tiedottaminen	13
7 Seuranta ja palautejärjestelmät	13

Lähteet

Liitteet

1 Johdanto

Lääkehoitosuunnitelma perustuu Sosiaali- ja terveysministeriön Kuntoinfoon pitkäaikaissairaiden lasten lääkehoidon turvallisesta toteuttamisesta lasten päivähoidosta. Tämä täydentää Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmän laatimaa Turvallinen lääkehoito-opasta ja sisältää tarkentavat ohjeet lääkehoidon toteuttamiselle nimenomaan varhaiskasvatuksessa (Kuntainfo, 2012).

Pitkäaikaissairaiden lasten hoidon ohjaukseen ja seurantaan liittyvät käytännön järjestelyt ovat osa terveydenhuoltoa. Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaation tulee laatia lääkehoitosuunnitelma ja vastuu päivähoidon lääkehoitosuunnitelman laatimiseen, toteuttamiseen ja seurannan organisoinnista on terveydenhuollon johdolla. Päivähoidon johdon vastuulla on huolehtia siitä, että päivähoitoyksikössä on sosiaali- ja terveydenhuollon organisaation lääkehoitosuunnitelman pohjalta laadittu omaan päivähoitoyksiköön sopiva lääkehoitosuunnitelma.

Varhaiskasvatuksen johdon tulee suunnitella, organisoida ja valvoa lääkehoidon toteuttamista lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. *Varhaiskasvatuksen johdon tulee määritellä, kuka toteuttaa yksikössä lääkehoitoa.* Varhaiskasvatuksen johdon tulee varmistaa, että toimintayksikössä lääkehoidon toteuttamiseen osallistuvalla henkilöstöllä on tarvittava osaaminen ja toimintaympäristö on oikeanlainen lääkehoidon toteuttamiselle. Lääkehoitoa koskevat ohjeet ja periaatteet ovat samat kaikille kunnan varhaiskasvatuksen julkisille ja yksityisille toimintayksiköille.

”Vastuualueet ja työnjako lääkehoidon toteuttamisesta perustuvat lakiin terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994). Lääkäri vastaa lääkehoidon kokonaisuudesta ja lääkkeiden määräämisestä sekä potilaan lääkehoidon arvioinnista. Lääkäri ja terveydenhuollon ammattihenkilö vastaavat hoidon tarpeen arvioinnista, lääkehoidon vaikuttavuuden arvioinnista sekä potilaan ohjauksesta ja neuvonnasta. Lääkäri vastaa yhdessä farmaseuttisen henkilöstön ja sairaanhoitajan kanssa potilaan lääkehoidon kokonaisarvioinnista. Jokainen lääkehoitoa toteuttava kantaa vastuun omasta toiminnastaan lääkemääräykseen perustuen sekä ammatillisen koulutuksensa, vastuualueensa ja työyksikön lääkehoitosuunnitelman mukaisesti.” (Pitkäaikaissairaiden lasten lääkehoidon turvallinen toteuttaminen lasten päivähoidossa. STM. 2012.)

Läkehoidon toteutuminen perustuu terveydenhuollon Turvallinen lääkehoito -oppaan pohjalta laadittuun lääkehoitosuunnitelmaan. Oppaan mukaan lääkehoito perustuu potilaan, hänen omaisensa sekä lääkehoitoa toteuttavan työntekijän ja toimintayksikön johdon väliseen sopimukseen. Terveydenhuoltolain (1326/2010 12 § ja 32§) mukaan perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoito veloitetaan tarvittavaan yhteistyöhön varhaiskasvatuksen kanssa.

Läkehoidon lähtökohtana on kiinteä yhteistyö vanhempien kanssa. Vanhempien tulee mainita päivähoitohakemuksessa ja kertoa perehdytysvaiheessa hoitohenkilökunnalle lapsen terveyteen liittyvät seikat. Tällaisia ovat krooniset sairaudet, allergiat ym. asiat, jotka vaikuttavat lapsen turvallisen varhaiskasvatuksen toteutumiseen. Lääkehoitoa toteuttava varhaiskasvatuksen työntekijä kirjataan lapsen yksilölliseen lääkehoitosuunnitelmaan.

Kokonaisvastuu lasten lääkkeiden käytöstä on aina vanhemmilla ja vanhempien on opastettava varhaiskasvatuksen henkilöstöä lapsen tarvitsemista lyhytaikaisista lääkkeistä. Vastuukysymysten vuoksi varhaiskasvatuksen henkilöstöä ei voida velvoittaa antamaan lapselle erilaisia vanhempien tuomia lääkkeitä, joiden käyttö perustuu vanhempien uskomuksiin tai näkemyksiin esim. erilaiset luontaistuotevalmisteet tai käsikauppalääkkeet (liite 1). Lapsille ei anneta hoitopäivän aikana muita kuin välttämättömiä, lääkärin määräämiä lääkkeitä. Jokainen lääkehoitoa toteuttava kantaa vastuun omasta toiminnastaan lääkemääräykseen perustuen sekä ammatillisen koulutuksensa, vastuualueensa ja työyksikön lääkehoitosuunnitelman mukaisesti.

Tämän lääkehoitosuunnitelman tarkoituksena on

- yhtenäistää lääkehoidon toteutus sekä toteuttamiseen liittyvä vastuunjako kaikissa Päijät-Hämeen kuntien varhaiskasvatuspalveluiden toimintayksiköissä
- varmistaa lääkehoidon turvallisuus ja niihin liittyvien vaaratapahtumien ennaltaehkäisy kaikissa toimenpiteissä, joissa lääkehoitoa toteutetaan

Päijät-Hämeen alueen varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelman laatimisesta on vastannut Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän Kehittämisen ja Terveiden edistämisen tulosalueen klinisen osaamisen tuen yksikkö yhdessä kuntien varhaiskasvatuksen vastaavien, Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän avovastaanoton ylilääkäreiden ja lastentautien ylilääkärin, lastentautien asiantuntijasairaanhoitajien sekä lääkehuollon kanssa.

Varhaiskasvatuksen lääkehoidon prosessikuvaus on tehty (liite 2).

2 Lääkehoidon toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Kun varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella ilmenee lääkehoitoa vaativa sairaus tai varhaiskasvatuksen yksikköön on tulossa säännöllistä lääkehoitoa tarvitseva lapsi, varhaiskasvatuksen johto huolehtii siitä, että varhaiskasvatusyksikössä on sosiaali- ja terveydenhuollon organisaation lääkehoitosuunnitelman pohjalta laadittu omaan varhaiskasvatusyksikköön sopiva lääkehoitosuunnitelma. Pitkäaikaissairaiden lasten hoidon koordinoituvastuu on terveydenhuollolla. Vanhempien, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lapsen hoidosta vastaavan lääkärin kanssa sovitut asiat kirjataan lapsen yksilölliseen lääkehoitosuunnitelmaan (liite 3), johon kirjataan lapsen lyhytaikainen sekä pitkäaikainen lääkitys. Samalla sovitaan myös siitä, kuka vastaa varhaiskasvatuksessa lapsen lääkehoidon toteutuksesta ja kuka on varahenkilö.

Lapsille ei anneta hoitopäivän aikana muita kuin välttämättömiä, lääkärin määräämiä lääkkeitä.

Varhaiskasvatuksessa toteutettava lääkehoito:

- välitöntä hoitoa vaativat (esim. anafylaksia, insuliinishokki, kouristukset)
- satunnaisia oireita lievittävät (esim. astma)
- pitkäaikaissairauden hoitotoimenpiteet (esim. astma, diabetes, epilepsia, vaikeat allergiat)

Varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelmassa tulee määritellä, miten lyhytaikainen lääkitys toteutetaan tarvittaessa. Johdon on huolehdittava, että henkilökunta on saanut tarpeenmukaisen perehdytyksen ja mahdollisen lisäkoulutuksen lapsen lääkehoitoon. Valvira ohjeistaa, että työnantajan tulee huolehtia siitä, että työyksiköissä on kaikkina aikoina lääkehoitoon koulutettua, osaavaa henkilökuntaa. Lääkehoitosuunnitelmaan on kirjattava, miten varhaiskasvatuksessa varmistetaan lapsen turvallinen lääkehoito tilanteissa, joissa siitä vastaava henkilö on tilapäisesti poissa työstä joko sairastumisen tai vuosiloman takia. Henkilöstön on ymmärrettävä lääkehoidon kokonaisuuden merkitys lapsen hyvinvoinnille. Yleisvaarallisten tartuntatautien leviämisen estämiseksi annettava antimikrobilääkitys tai rokotteet toteutetaan terveydenhuollon laillistetun ammattihenkilön toimesta.

Pääsääntö on, että lääkehoidon toteuttaminen on terveydenhuollon ammattihenkilön toimintaa. Lääkehoitoon koulutetun terveydenhuollon ammattihenkilön, kuten lähihoitajan, tulisi toteuttaa lääkärin lapselle määräämä lääkehoito. Terveysalalle kouluttamattomalla työntekijällä ei ole velvoitetta lääkehoidon toteuttamiseen, mutta voi toteuttaa lääkärin lapselle määräämää, luonnollista tietä annettavaa tai ihon alle pistettävää lääkehoitoa. Tällöin lääkehoidon toteuttaminen perustuu työntekijän suostumukseen, perehdytykseen, lisäkoulutukseen sekä lupaan. Tällöin lääkehoitolupa on lapsi- ja lääkekohtainen (Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa, 2015.) Varhaiskasvatuksen työntekijän suoritettua hyväksytysti tentit

(MiniLOP teoria ja laskut) ja annettuaan hyväksytysti tarvittavat näytöt, hän saa ylilääkärin allekirjoittaman lääkehoitoluvan. Tämän jälkeen lapsen yksilölliseen lääkehoitosuunnitelmaan kirjataan työntekijöiden nimet, jotka voivat toteuttaa lapsen lääkehoitoa.

Varhaiskasvatuksessa tulee tapauskohtaisesti arvioida, onko lääkehoitoa tarvitseva lapsi lain tarkoittama erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitseva lapsi. Päivähoitohenkilöstöltä koko hoitopäivän ajalle erityistä huomiota ja seurantaa vaativa lapsi on esimerkiksi insuliinihoitoa tarvitseva lapsi. (Kuntainfo 2012.)

2.1. Yksikkökohtainen lääkehoitosuunnitelma

Varhaiskasvatuksen yksikkökohtaisen lääkehoitosuunnitelman avulla varaudutaan tilanteisiin, joissa varhaiskasvatuksen yksikköön tulee lapsi, joka tarvitsee lääkehoitoa. Varhaiskasvatuksen vuorotyöluonteisuuden vuoksi on huomioitava osaavan henkilöstön paikallaolo lääkehoitoa tarvitsevan lapsen koko hoitopäivän ajan. Yksikkökohtaisen lääkehoitosuunnitelman hyväksyy alueen lääketieteellisestä toiminnasta vastaava ylilääkäri.

Yksikkökohtaisessa lääkehoitosuunnitelmassa tulee ilmetä:

Toimintayksikön nimi	Päiväkoti Vanttu
Toimintayksikön paikkaluku	40
Toimintayksikön henkilöstömäärä	9
Toimintayksikön toiminta-aika (aukioloajat)	6.45-17.00
Toimintayksikön erityispiirteet (erityispäiväkoti/monitoimitalo)	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Lääkehoitoon koulutettu henkilöstömäärä	Tavoitteena kouluttaa 2 tänä vuonna
Lääkehoitoon koulutettu henkilöstömäärä työvuorossa	Huomioidaan työvuorojen suunnittelussa, kun tarvetta ilmenee.

2.2. Kodin ja varhaiskasvatuksen yhteistyö

Lapsen hyvinvoinnille hyvä yhteistyö luo edellytyksen varhaiskasvatuksessa. Vanhemmat huolehtivat lapsen lääkkeiden ja hoitotarvikkeiden toimittamisesta varhaiskasvatuksen yksikköön. Vanhempien vastuulla on tiedottaa henkilökunnalle lapsen ajantasaisesta lääkehoidosta sekä lapsen lääkeshoidossa tapahtuneista muutoksista. Vanhempien vastuulla on toimittaa henkilökunnalle kirjallinen dokumentti aloitetusta lääkehoidosta tai lääkehoidon muutoksista. Jos lapsella on pitkäaikainen, lääkehoitoa vaativa sairaus, vanhempien tulee jo lapsen varhaiskasvatushakemukseen kirjata lääkehoitoa vaativat sairaudet ja lääkityksen tarve hoitoaikana. Yhteistyöpalaveri tulee järjestää mahdollisuuksien mukaan silloin, jos lapselle aloitetaan lääkehoito, jotta henkilökunnalla on valmiuksia toteuttaa lääkehoitoa turvallisesti.

Tavanomaisissa sairaustapauksissa lääkkeiden antaminen lapselle on ensisijaisesti hoitajien vastuulla. Useimmat lyhytaikaiset lääkekuurit, esim. tulehdustautien hoitoon käytettävät antibioottilääkitykset voidaan annostella kotona. Jotkin lyhytaikaiset kuurit esim. silmätipat voidaan kuitenkin joutua annostelemaan myös hoitopäivien aikana. Samoin hengitystieinfektiosta toipuva

astmalapsi saattaa tarvita ns. avaavaa lääkettä vielä muutaman päivän ajan lisälääkkeenä esim. liikunnan yhteydessä (liite 1.).

3 Varhaiskasvatushenkilöstön vastuut, velvollisuudet ja työnjako lääkeshoidon toteutuksessa

3.1. Päiväkodin johtaja / päiväkodin esimies / varhaiskasvatuksen esimies

- vastaa lääkehoidon suunnitelman toteutumisesta omassa yksikössään / kunnassa työparinaan tehtävään valittu lääkehoidon yhdyshenkilö (lähihoitaja/-t).
- valvoo lääkehoidon toteuttamista päivittäisessä työssä lääkehoitosuunnitelman mukaisesti
- vastaa asianmukaisesta lääkkeiden säilytyksen järjestämisestä
- vastaa oikeista työskentelyolosuhteista lääkehoitoa toteutettaessa
- vastaa, että yksikössä tehdään lapsikohtaiset lääkehoitosuunnitelmat
- allekirjoittaa lapsikohtaiset lääkehoitosuunnitelmat
- vastaa siitä, että omassa yksikössä olevien kroonisesti sairaiden, jatkuvaa lääkitystä vaativien, kohtausluontoisesti lääkkeitä tarvitsevien lasten ja muiden erityistä hoitoa tarvitsevien lasten tiedot on huomioitu yksikön omassa turvallisuussuunnitelmassa
- vastaa salassa pidettävien asiakirjojen/tietojen säilyttämisestä annettujen säännösten mukaisesti
- ottaa vastaan lääkehoidon virheilmoitukset sekä käsittelee ne työyksikössä sekä lähettää virheilmoitukset PHHYKY:n klinisen osaamisen tuen yksikköön
- vastaa oman yksikkönsä lääkehoitoon koulutettujen lähihoitajien osaamisen ylläpitämisestä mahdollistamalla osallistumisen viiden vuoden välein liittyvään koulutukseen ja tenttiin
- tarkistaa työntekijän lääkehoidon osaamisen varmistamisen suoritukset ja täyttää lääkehoitolupalomakkeen, jonka lähettää ylilääkärille allekirjoitettavaksi
- käsittelee lääkepoikkeamat yhdessä ryhmän/yksikön/hoitajien kanssa
- huolehtii, että yksikössä on ensiapukoulutuksen saaneita työntekijöitä (<https://www.tyosuojelu.fi/tyoterveys-ja-tapaturmat/onnettomuuksien-ehkaisy/ensiapuvalmius>)

3.2. Lääkehoidon yhdyshenkilö

- on yksikön nimekesuojattu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on suoritettuna ammatillisen koulutuksen sisältämät lääkehoidon opinnot
- osallistuu yhdessä päiväkodinjohtajan/päiväkodin esimiehen kanssa oman yksikön/alueen lääkehoitosuunnitelman toteuttamiseen ja päivittämiseen
- opastaa oman yksikön henkilökuntaa toimimaan lääkehoitosuunnitelman mukaisesti
- osallistuu viiden vuoden välein osaamista ylläpitävään koulutukseen ja siihen liittyvään tenttiin
- huolehtii yhdessä yksikön esimiehen kanssa siitä, että koko yksikön henkilökunnalla on tiedossa anafylaksian hoitoon tarkoitettujen lääkkeiden säilytys, annostelu ja käytön osaaminen
- huolehtii työyksikön lääkekaapin säännöllisestä tarkastamisesta ja varmistaa, ettei käytössä ole vanhentuneita tai muuten käyttöön soveltumattomia lääkkeitä
- koordinoi yhdessä päiväkodin johtajan/päiväkodin esimiehen kanssa yksikön henkilökunnan osallistumisesta lääkehoidon koulutuksiin ja perehdytyksiin

3.3. Lääkkeenantaja

Varhaiskasvatuksen henkilökunta antaa lapselle lääkkeen lapsikohtaisen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti tai akuutissa tilanteessa lääkkeen määrääjän (reseptilääke) tai lääkepakkaukseen painetun ohjeen mukaisesti.

3.3.1. Varhaiskasvatuksen työtekijä, jolla on lääkehoidon koulutus

- pitää huolta omasta lääkehoidon osaamisestaan ja osallistuu järjestettäviin koulutuksiin
- huolehtii lääkehoidon osaamisen varmistamisesta suorittamalla lääkehoidon teoria- ja laskutentin
- antaa yksikön lääkehoitosuunnitelman mukaiset näytöt
- suorittaa 5 vuoden välein lääkehoitoluvan uusimiseen tarvittavat tentit. Näyttöjä ei tarvitse antaa uudestaan, ellei erityinen tarve sitä vaadi
- toteuttaa lapsen lääkehoitoa saatuaan perehdytyksen ja lääkehoitoluvan
- varmistaa annettavien lääkkeiden osalta, että lääkkeen annostelu on sovitun mukainen
- arvioi omalta osaltaan lapsen lääkehoidon vaikuttavuutta ja kertoo havainnoistaan huoltajille
- vastaa lapsen lääkkeiden oikeasta ja turvallisesta säilytyksestä
- huolehtii lapsen tiedot lapsen uuteen päivähoito-/varahoitopaikkaan yhdessä vanhempien kanssa
- tekee kirjallisen virheilmoituksen lapsen lääkkeenannon virhetilanteesta ja ilmoittaa asiasta huoltajille
- on velvollinen ilmoittamaan esimiehelleen, mikäli hän ei katso osaavansa hänelle annettua lääkehoidon työtehtävää
- huolehtii lääkehoidon toteutuksen dokumentoinnista yhteisesti sovitulla tavalla esim. viestivihkoon

3.3.2. Varhaiskasvatuksen työntekijä, jolla ei ole lääkehoidon koulutusta

- mikäli työntekijällä ei ole terveystieteen koulutusta (mm. varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen hoitaja, perhepäivähoitaja), lääkehoidon antaminen perustuu työntekijän suostumukseen, jolloin työntekijältä vaaditaan perehdytys yksikön lääkehoitoon, lisäkoulutus (MiniLOP teoria ja laskut sekä määritetyt opintopolut) ja näytöt. Lääkehoitolupa on lapsi-, lääke- ja antoreittikohtainen.
- alueen lääketieteellisestä toiminnasta vastaava ylilääkäri, joka vastaa varhaiskasvatuksen lääkehoidosta, myöntää työntekijälle kirjallisen luvan lääkehoidon toteutukseen, joita työntekijä ei voi tehdä ammatillisen koulutuksensa perusteella.

3.4. Määräaikainen henkilöstö

- tulee olla sama perehdytys ja lääkehoitolupa kuin muillakin työntekijöillä toteuttaakseen lapsen lääkehoitoa varhaiskasvatuksessa

3.5. Opiskelija harjoittelijana

- opiskelija ei osallistu varhaiskasvatuksessa lapsen lääkehoitoon. Opiskelija ei voi harjoittelunsa aikana suorittaa LOVE-opintoja työyksikössä

3.6. Opiskelija (nimikesuojattu) tilapäisesti työntekijänä työsuhteessa

- opiskelija tilapäisesti työntekijänä työsuhteessa ei osallistu lääkehoidon toteutukseen

3.7. Lääkehoidon vastuulääkäri

- on alueen lääketieteellisestä toiminnasta vastaava ylilääkäri
- allekirjoittaa ja hyväksyy oman vastuualueensa yksikkökohtaiset ja kuntakohtaiset varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelmat ja myöntää työntekijöille lääkehoitoluvat
- varhaiskasvatuksen vastuulääkärijako:
 - Asikkala, Hartola, Padasjoki
 - Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä
 - Iitti, Nastola
 - Artjärvi, Lahti, Myrskylä, Orimattila, Pukkila

3.8. Huoltajien rooli (liite 1)

- tiedottaa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa lapsen lääkeshoidosta joko hakuvaiheessa tai heti lääkeshoidon tarpeellisuuden ilmettyä
- laativat yhdessä lapsen varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa lapsikohtaisen lääkeshoitosuunnitelman
- tuovat lääkkeitä varhaiskasvatukseen annostusohjeineen ja annosteluvälineineen alkuperäispakkauksessa
- huolehtivat henkilökunnalle tiedon lääkärin määräämästä, lapsen lääkinnässä tapahtuneesta muutoksesta
- siirtävät lapsen lääkkeitä ja lapsikohtaisen lääkeshoitosuunnitelman uuteen varhaiskasvatuspaikkaan tai lapsen varahoitopaikkaan

4 Osaamisen varmistaminen ja ylläpito

Lääkeshoittoa toteuttava henkilöstö on velvollinen ylläpitämään ammattitaitoaan sekä osallistumaan työnantajan järjestämään lääkeshoidon täydennyskoulutukseen. Työntekijät sitoutuvat noudattamaan työyksikön lääkeshoitosuunnitelmaa.

4.1. Osaamisen varmistaminen

Lääkeshoittoa toteuttaa ensisijaisesti siihen koulutettu henkilöstö. Heidän osaamistaan ylläpidetään säännöllisesti annettavalla koulutuksella ja tentillä. Mikäli koulutetun henkilöstön vähäinen määrä edellyttää myös suostumuksellaan luvan suorittavien osallistumista koulutukseen, tentteihin ja näyttöihin, ne huomioidaan. Lääkeshoittoon kouluttamaton työntekijä voi saada lääkeshoitoluvan vain niihin lääkeshoidon toteutuksiin, joista on antanut hyväksytty näytöt.

Lääkeshoittoa tarvitsevien lasten kohdalla on yksikössä sovittava, kenen vastuulla lääkityksen toteuttaminen on. Tärkeää on huomioida loma-ajat ja vuorohoidossa olevan lapsen kohdalla, että kaikilla häntä hoitavilla on riittävät taidot lääkeshoidon toteuttamiseen. Uusien työntekijöiden perehdyttämiseen tulee sisällyttää yksikön lääkeshoitosuunnitelmaan tutustuminen, lääkeshoidon täydennyskoulutus, opastus ja toimintatavat, lääkeshoidon toteuttaminen turvallisesti, toteutetun lääkeshoidon kirjaaminen sekä lääkeshoidossa tapahtuneista virheistä raportointi.

4.2. Lupakäytännöt

”Työnantaja myöntää työntekijälle kirjallisen luvan niitä tehtäviä varten, joita työntekijä ei voi tehdä ammatillisen koulutuksensa perusteella. Lähihoitajien ammatilliseen koulutukseen sisältyy lääkeshoidon opintoja, joiden perusteella he voivat toteuttaa lääkeshoittoa: jakaa lääkkeitä potilaskohtaisiksi annoksiksi ja antaa lääkkeitä (muuta kuin pkv-läkkeitä ja huumausaineläkkeitä) luonnollista tietä eli tabletteina, kapseleina, liuksina, silmä- ja korvatippoina, voiteina, laastareina ja peräpuikkoina ilman erillistä lupaa.” (Valvira 14.2.2017)

Varhaiskasvatuksessa tarvittavat lääkeshoidon luvat myöntää alueen lääketieteellisestä toiminnasta vastaava ylilääkäri.

Lääkeshoidon toteuttamiseen tarvittavat verkko-opinnot opiskellaan Moodle-oppimisympäristössä, jossa lääkeshoidon osaamisen kokonaisuus on nimeltään LOVE (lääkeshoidon osaaminen verkossa). Verkko-opinnot koostuvat MiniLOP-kurssin verkkoteoriaopinnoista, teoria- sekä laskutentistä. Teoriaopiskelun jälkeen tentit suoritetaan valvotusti Vääksyssä, Lahdessa, Nastolassa, Salpakankaalla tai Orimattilassa. Ilmoittautuminen tentteihin tapahtuu PHHYKY:n koulutuskalenterin kautta. Varhaiskasvatus määrittelee, paljonko työaika työntekijä saa käyttää teorian lukemiseen ja tentteihin.

Hyväksytyjen tenttien jälkeen työntekijä antaa hyväksytysti näytöt lääkehoitosuunnitelman mukaisesti yhden kerran. Näytöt annetaan näyttökriteereiden mukaisesti (liite 5). Näytön vastaanottaja vastaa lääkehoidon osaamisen varmistamisesta. Suoritetut näytöt (hylätty/hyväksytty) kirjataan lääkehoitopassiin (liite 6).

Varhaiskasvatuksen nimikesuojatun työntekijän tulee antaa näytöt vaativamman lääkehoidon toteuttamisesta. Näytöt annetaan pistoksena ihon alle annettavasta lääkehoidosta sekä peg- ja nenä-mahaletkuun annosteltavasta lääkehoidosta. Lapsen vaativamman lääkehoidon perehdytyksen antaa erikoissairaanhoidon yksiköstä oleva laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö, joka myös ottaa vastaan vaativamman lääkehoidon näytön perehdytyksen yhteydessä.

Adrenaliini-injektori esim. (EpiPen® ja Jext®) on tarkoitettu maallikkokäyttöön ja on lapsen henkilökohtainen lääke. Anafylaksiassa adrenaliini on hengen pelastava hoito, jota ei tule epäröidä antaa. Adrenaliini-injektorin käyttö ei edellytä kirjallista lupaa ja näyttöä. Varhaiskasvatuksen henkilökunta perehtyy injektorin käyttöön erikoissairaanhoidosta heille toimitetun aineiston ja videon avulla.

Hyväksytyjen tenttien ja näyttöjen jälkeen työntekijä keskustelee esimiehensä kanssa. Keskustelun tarkoituksena on varmistua lääkehoidon turvallisesta toteutuksesta. Keskustelussa on hyvä käydä läpi yksikön turvallinen lääkehoitoprosessi (mm. yksikön lääkehoitosuunnitelman säilyttäminen, lapsen lääkehoidon dokumentointi, käsihygienian lääkehoidon toteutuksessa, lääkehoitoon liittyen vaaratapahtuminen ilmoittaminen). Esimies vahvistaa allekirjoituksellaan työntekijän hyväksytysti suorittamat tentit ja näyttösuoritukset. Työntekijä allekirjoittaa lääkehoitoluvan ja sitoutuu täten toteuttamaan lääkehoitoa Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän ohjeiden mukaisesti. Tämän jälkeen esimies lähettää lääkehoitoluvan alueensa ylilääkärille allekirjoitettavaksi.

Varhaiskasvatuksen nimekesuojatun työntekijän lääkehoitolupa luonnollista tietä annettavista lääkkeistä on voimassa hyväksytystä MiniLOP teorialenttipäivästä alkaen 5 vuotta. Vaativamman lääkehoidon toteuttaminen vaatii työntekijältä hyväksytyt MiniLOP teoria- ja laskutentin sekä hyväksytyt näytöt ihon alle pistoksesta sekä/tai peg- ja nenämahaletkuun annosteltavasta lääkehoidosta. Esimiehen kanssa käydyn keskustelun ja lääkärin allekirjoittaman lääkehoitoluvan jälkeen nimikesuojatulla työntekijällä on lupa vaativamman lääkehoidon toteuttamiseen. Lupa on voimassa 5 vuotta hyväksytystä MiniLOP teorialenttipäivästä. Nimikesuojatun työntekijän, jolla on jo voimassa oleva lääkehoitolupa vaativamman lääkehoidon toteutuksen, ei tarvitse antaa joka kerta näyttöjä, kun erikoissairaanhoidon laillistettu ammattihenkilö tulee pitämään perehdytyksen.

Lääkehoitolupaan oikeuttava osaaminen varmistetaan viiden vuoden välein hyväksytysti suoritettujen tenttien allekirjoituspäivämäärästä. Lääkehoitoluvan uusimisprosessin työntekijä aloittaa puoli vuotta ennen lääkehoitoluvan voimassaolon päättymistä. Lääkehoitoluvan uusimiseen vaaditaan vähintään hyväksytyt tenttisuoritukset. Tämän jälkeen haetaan uutta lääkehoitolupaa. Näyttöjä ei tarvitse antaa uudestaan, ellei erityinen tarve sitä vaadi (esim. kahden vuoden työstä poissaolo, osaamisvaje, harvoin tehtävä työtehtävä, lääkehoidon virheet jne).

4.3. Tenttisuoritusten, näyttöjen ja lääkehoitolupien dokumentointi sekä lääkehoitoluvan säilytys

Hyväksytysti suoritettujen tenttien (teoria ja laskut) jälkeen nimikesuojattu terveydenhuollon ammattihenkilö saa toteuttaa luonnollista tietä annettavien lääkkeiden antamista. Hyväksytyt tenttisuoritukset tulostetaan palveluntuottajan LOVe (Lääkehoidon osaaminen verkossa) ohjelman sivuston ”todistus” -osiosta. Tentinvalvoja allekirjoittaa tulostetun todistuksen. Tämä on nimikesuojatun terveydenhuollon ammattihenkilön lupa toteuttaa luonnollista tietä annettavaa

lääkehoitoa (tabletteina, kapseleina, liuksina, silmä- ja korvatippoina, voiteina, laastareina ja peräpuikkoina).

Vaativamman lääkehoidon toteuttamiseen vaadittavat näytöt kirjataan lääkehoidon passiin (liite 5). Työntekijän hyväksytyjen tentti- ja näyttösuoritusten jälkeen haetaan lääkehoitolupaa (liite 7). Jokainen organisaatio huolehtii itse opintosuoritusten ja lupien säilytyksestä. Allekirjoitetut lääkehoitoluvat säilytetään yksikössä helposti henkilöstön nähtävillä esim. henkilöstön kahvihuone/esimiehen huoneessa. (Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman tekemiseen sosiaali- ja terveydenhuollossa. 2015. s.32.) Luvat säilytetään lääkehoitoluvan voimassaolon ajan.

Yksikön toteutus:

Lääkehoitoluvat säilytetään varhaiskasvatuksen johtajan huoneessa kansiossa.

Rastilla on merkitty oheiseen taulukkoon kunkin ammattiryhmän lääkehoidon teoriaopiskelun suoritusvaatimukset.

Ammatti →	lähiohjaaja	lääkehoitoon kouluttamaton			
Lääkehoidon teoria					
MiniLOP (teoria ja laskut)	☒	☒	☐	☐	☐
MiniLOP opintopolut					
– kipupotilaan lääkehoito	☐	☐	☐	☐	☐
– PKV-lääkehoito	☐	☐	☐	☐	☐
– diabeetikon lääkehoito	☒	☒	☐	☐	☐
– hengityselinsairaalan lääkehoito	☒	☒	☐	☐	☐
– sydän- ja verisuonipotilaan lääkehoito	☐	☐	☐	☐	☐
– neurologisen potilaan lääkehoito	☐	☐	☐	☐	☐
Lääkehoidon näytöt					
Lääkkeen antaminen per os	☐	☒	☐	☐	☐

Lääkkeen antaminen silmään	☐	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen keuhkoihin	☐	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen sieraimeen	☐	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen korvaan	☐	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen iholle	☐	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen peräsuoleen	☐	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen PEG- ja nenämaha-letkuun	☒	☒	☐	☐	☐
Lääkkeen antaminen ihon alle, s.c.	☒	☒	☐	☐	☐

4.3. PKV (Pääasiassa keskushermostoon vaikuttava) -lääkehoidon osaamisvaatimukset

PKV-lääkehoitoa ei pääsääntöisesti toteuteta varhaiskasvatuksessa. PKV-lääkehoitoa toteuttavat vain nimikesuojatut. Poikkeustilanteissa työntekijän osaaminen varmistetaan täsmäkoulutuksella ja perehdytyksellä. Täsmäkoulutuksella tarkoitetaan erikoissairaanhoidon lapsen sairaanhoidosta vastaavan asiantuntijan pitämää koulutusta tilanteissa, joissa asia on ajankohtainen ja lääkehoidon osaaminen pitää varmistaa.

Yksikön toteutus:

Lapsen lääkehoidon suunnitelma tehdään ennen kuin PKV-lääkehoitoa tarvitseva lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa ja lääkehoitoa totettava(t) työntekijä(t) perehdytetään ja täsmäkoulutetaan juuri tämän lapsen hoitoon.

5 Lääkehuolto

Vanhemmat tuovat kirjallisen ohjeen (lääkärin/apteekin ohje/lääkepakkauksessa oleva ohje) lapsen käyttämistä lääkkeistä sekä lääkkeet alkuperäispakkauksessa. Lisäksi tulee olla kirjallisesti tiedossa seuraavat tiedot:

- lapsen nimi
- lääkkeen nimi
- lääkkeen vahvuus
- mihin aikaan lääke on annettava
- missä lääke tulee säilyttää (esim. jääkaappi)
- miten lääke annetaan (niellä, veteen sekoitettuna, inhaloitava vai onko kysymyksessä suppo)
- avaamispäivämäärä niihin lääkepakkauksiin, joilla on avattuna rajattu säilyvyys (esim. voiteet, oraaliliuokset, insuliinit, silmätipat, korvatipat)

Varhaiskasvatuksessa lääkkeet ovat lapsen henkilökohtaisia, eikä niitä saa antaa toiselle lapselle (esimerkiksi Epipen® -kynä).

Lääkkeet säilytetään lukitussa lääkekaapissa selkeästi lapsen nimellä varustettuna. Lääkekaapin avain tulee olla vain niillä henkilöillä, jotka sitä tarvitsevat lääkehoidon toteuttamista varten. Lääkkeet säilytetään erillään muista tuotteista ja välineistä.

Työyksiköissä kiinnitetään erityistä huomiota lääkkeiden oikeisiin säilytysolosuhteisiin. Jääkaapissa säilytettäviä valmisteita ei tule sijoittaa jääkaapin oveen lämpenemisriskin takia eikä lähelle

takaseinää jäätymisriskin vuoksi. Lääkevalmisteiden säilytysohjeet löytyvät lääkepakkauksista ja lääkkeitä tulee säilyttää niiden oikeissa lämpötiloissa. Lääkkeiden säilytyslämpötilat (jääkaappi ja huoneenlämpö) tulee dokumentoida kirjallisesti niinä päivinä, kun lääkettä säilytetään työyksikön omissa tiloissa. Lämpötilan mittaamisessa käytetään min-max mittareita. Lämpötilapoikkeustilanteissa tulee olla yhteydessä avoapteekkiin lääkkeen säilyvyyteen liittyvässä tilanteessa.

Säilytyslämpötilat ovat:

- huoneenlämpö +15 - +25 astetta
- viileä +8 - +15 astetta
- kylmä +2 - +8 astetta
- pakastin < -15 astetta

Lääkkeitä käsiteltäessä noudatetaan aseptista työtapaa: huolehditaan käsihygieniasta sekä käytettävien välineiden ja työtasojen puhtaudesta.

Tarpeettomat lasten lääkkeet toimitetaan vanhemmille, jotka toimittavat ne apteekkiin hävitettäväksi. Varhaiskasvatuksen työyksikön johtaja on vastuussa asianmukaisesta lääkkeiden säilytyksen järjestämisestä. Lääkkeiden säilytys toteutetaan siten, että asiattomat eivät pääse käsittelemään lääkkeitä.

Säteilyonnettomuuden sattuessa toimitaan kunnan valmiussuunnitelman mukaisesti (Jodi-tablettien tilaus ja säilytys).

Yksikön toteutus:

Huoneenlämmössä säilytettävät lääkkeet säilytetään lukittavassa lääkekaapissa henkilökunnan pukuhuoneessa. Kylmässä säilytettävät lääkkeet säilytetään lukituskeittiössä kylmiön ylähyllyllä lääkkeitä varatussa laatikossa. Jos Vantussa on samanaikaisesti useampi lääkehoitoa tarvitseva lapsi, kunkin lapsen lääkkeet ovat lääkelaatikossa lapsen nimellä varustetussa rasiassa.

5.1. Lääkehoidon toteuttaminen

Aina ennen lääkkeen antamista tulee tarkistaa

- lapsen henkilöllisyys
- oikea lääke
- oikea annos
- oikea lääkemuoto
- oikea annosteluajankohta
- oikea antoreitti
- lääkkeen käyttökelpoisuus (kesto aika)

Varhaiskasvatuksen henkilökunta annostelee ja antaa lapselle lääkkeen voimassa olevien lääkehoitolupiensä sallimissa rajoissa lapsen yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman mukaan. Kuuri-luonteisten lääkehoitojen (esim. antibioottikuuri) antaminen voidaan toteuttaa lapsen yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti määräaikaista lapsen hoidon niin edellyttäessä. Lapsen huoltajat opastavat varhaiskasvatuksen henkilökuntaa luonnollista tietä annettavan lääkehoidon toteuttamisessa.